

THEMA-UITGAVE OPEN EN ONLINE ONDERWIJS

EDITIE
06
SEPTEMBER 2016

VERBINDING MET BEROEPSPRAKTIJK



Een uitgave van SURFnet en de special interest group Open Education
WWW.SURF.NL/THEMA-UITGAVE-OPEN-ONLINE-ONDERWIJS

SURF NET

OVER DEZE THEMA-UITGAVE

SURFnet en de special interest group Open Education brengen regelmatig thema-uitgaven uit over open en online onderwijs. In deze editie staat de vraag centraal hoe online en blended werkvormen gebruikt kunnen worden om de kennis en ervaringen van het werkveld dichterbij het onderwijs te brengen.

Eerder verschenen al thema-uitgaven over de onderwerpen:

1. [Didactiek van open en online onderwijs \(september 2014\)](#)
2. [Kansen die open en online onderwijs biedt voor campusonderwijs \(november 2014\)](#)
3. [Nieuwe doelgroepen die open en online onderwijs kan bereiken \(maart 2015\)](#)
4. [Toetsen in open en online onderwijs \(juni 2015\)](#)
5. [Open textbooks \(januari 2016\)](#)

De thema-uitgaven zijn te downloaden op www.surf.nl/thema-uitgave-open-online-onderwijs.

Pressure cook sessie

Ter voorbereiding van deze thema-uitgave organiseerde SURFnet op 20 juni 2016 een pressure cook sessie over de samenwerking tussen onderwijs en werkveld. Deze sessie bood een groot deel van de inhoudelijke input voor deze uitgave.

De vraagstelling van de 'pressure cook'-sessie luidde:

Wat zijn de belangrijkste kansen die open en online/blended onderwijs biedt om de kennis en ervaringen van het werkveld te integreren in het campus onderwijs? Wat heeft de aanbiedende onderwijsinstelling in deze context te bieden aan de partners uit het werkveld? Wanneer zijn onderwijs-gerelateerde partnerschappen tussen instelling en werkveld succesvol?

Aan deze sessie namen de volgende experts deel:

- Dorien Ginsel (*Hogeschool Utrecht*)
- Joost Groot Kormelink (*TU Delft, stimuleringsproject Responsible Innovation*)
- Erik Hasenack (*Hogeschool Utrecht*)
- Janina van Hees (*SURFnet*)
- IJsbrand Hoetjes (*Haagse Hogeschool, stimuleringsproject Denken, delen, doen*)
- Dorine Koopman-van den Berg (*Saxion*)
- Juliette Santegoeds (*Haagse Hogeschool, stimuleringsproject Denken, delen, doen*)
- Sigrid Vermin (*Hogeschool Rotterdam*)
- Fred de Vries (*Fontys Hogescholen*)
- Jan Henk van der Werff (*TU Delft*)

Meer informatie

- innovatieproject Open en online onderwijs van SURFnet: www.surf.nl/open-en-online-onderwijs
- special interest group Open Education op SURFspace (met informatie over de special interest group, nieuws, artikelen, literatuur, video's en congresblogs): www.surfspace.nl/openeducation
- special interest group Open Education op LinkedIn (met nieuws en discussies): <http://tinyurl.com/SIGOpenEducation>

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	04
artikel Op zoek naar een betere aansluiting tussen campusonderwijs en beroepspraktijk door open en online onderwijs Co-creatie met het werkveld met behulp van online en blended werkvormen <i>door Marjolein van Trigt</i>	05
intermezzo Digitaal leernetwerk bij Saxion <i>door Dorine Koopman</i>	10
artikel Digitale stagevoorbereiding bij studenten verpleegkunde van Hogeschool Rotterdam <i>door Sigrid Vermin</i>	11
artikel Alle kennis over de schouder gebundeld Voorbeeld van een community of practice bij de Hogeschool Utrecht <i>door Marjolein van Trigt en Dorien Ginzel</i>	14
intermezzo Een goede voorbereiding op de arbeidsmarkt is het halve werk Online platform voor studenten en alumni van de Universiteit Utrecht <i>door Marjolein van Trigt</i>	16
artikel Altijd op zoek naar een win-win voor alle betrokkenen Hoe Hogeschool Windesheim in het curriculum verbinding legt met de werksituatie <i>door Marjolein van Trigt en Liesbeth Rijdsdijk</i>	18
artikel Stimuleringsproject 'Denken, doen, delen' Studenten en professionals uit het openbaar bestuur verbinden <i>door Juliette Santegoeds</i>	20
artikel Fontys vernieuwt onderwijs door intensieve samenwerking met bedrijfsleven <i>door Fred de Vries</i>	23

INLEIDING

Hoe kun je online of blended werkvormen inzetten om kennis en ervaringen van het werkveld te integreren in het campusonderwijs? Dat is de centrale vraagstelling van deze thema-uitgave. Onderwijs dat goed aansluit op de latere beroepspraktijk, is relevant en inspirerend voor studenten. Online werkvormen bieden nieuwe mogelijkheden om deze samenwerking met de beroepspraktijk laagdrempelig vorm te geven.

Als opmaat voor de thema-uitgave vond eind juni een *pressure cook* sessie plaats met vertegenwoordigers van vijf hogescholen en een universiteit. In die sessie hebben we onderling vergeleken hoe de verschillende instellingen de samenwerking met het beroepenveld vormgeven. Dit leverde veel verschillende voorbeelden op: waar de één inzet op een online community of practice, richt de ander zich op gezamenlijk geproduceerde MOOC's en zet de derde in op online coach netwerken. In het hoofdartikel van Marjolein van Trigt leest u de opbrengst van de *pressure cook* sessie terug.

Enkele van deze voorbeelden zijn in de thema-uitgave nader uitgewerkt. Zo leest u bijvoorbeeld hoe de hogeschool Utrecht een community of practice ondersteunt van docenten en zorgverleners uit de regio Utrecht die expertise op het gebied van de schouder hebben. Dit vindt plaats in een mix van online en offline contacten.

Ook het projectteam van het project 'Denken, doen, delen' uit de [stimuleringsregeling Open en online onderwijs](#) kijkt in deze uitgave terug op hun ervaringen. Zij hebben 16 videocolleges gemaakt over het openbaar bestuur, in een intensieve co-creatie tussen vier partners uit onderwijs en werkveld. Studenten en professionals zijn in duo's gewapend met de camera samen op onderzoek uit gegaan in de eigen organisatie.

Het Instituut voor Gezondheidszorg van Hogeschool Rotterdam gooit de samenwerking met het werkveld over een heel andere, zeer bijzondere boeg: ter voorbereiding op praktijkstages, selecteren de werkbegeleiders relevante toetsvragen die zijn afgestemd op de specifieke stage. Studenten doorlopen deze formatieve toets vóór aanvang van de stage en komen zo optimaal beslagen ten ijs als de stage begint.

De artikelen over Fontys en Windesheim gaan in op de bredere beleidsaspecten binnen de hogeschool: hoe richt je een curriculum in dat studenten optimaal voorbereidt op de latere beroepspraktijk? Hoe geef je de samenwerking met je partners uit het beroepenveld structureel vorm? Fontys ontwikkelt onderwijsarrangementen waaraan professionals, studenten, docenten en lectoren op gelijkwaardige basis met elkaar deelnemen. De studenten van het Windesheim Honours College nemen in een multidisciplinair team de rol van projectleider op zich. Ook schakelt Windesheim de hulp van alumni in voor een online coach netwerk, vergelijkbaar met de aanpak van de universiteit Utrecht waarover u kunt lezen in het artikel 'Een goede voorbereiding op de arbeidsmarkt is het halve werk'.

Kortom: veel verschillende voorbeelden hoe het onderwijs en het werkveld dichter bij elkaar kunnen komen door middel van open en online samenwerkingsvormen.

Wij wensen u veel inspiratie!

Janina van Hees
projectmanager Open en online onderwijs, SURFnet

ARTIKEL

OP ZOEK NAAR EEN BETERE AANSLUITING TUSSEN CAMPUSONDERWIJS EN BEROEPSPRAKTIJK DOOR OPEN EN ONLINE ONDERWIJS

Co-creatie met het werkveld met behulp van online en blended werkvormen

door **Marjolein van Trigt**

Nog niet zo lang geleden betrad een afgestudeerde de arbeidsmarkt met vrijwel dezelfde kennis en vaardigheden als iemand die een jaar of acht eerder begon in hetzelfde vakgebied. Inmiddels verandert de beroepspraktijk zo snel dat er voortdurend nieuwe kennis en vaardigheden van de beginnende professional worden gevraagd. In het kader van onderwijs op maat heeft de student er baat bij om al tijdens de studie in direct contact te staan met het werkveld. Online onderwijs biedt nieuwe mogelijkheden om de aansluiting tussen opleiding en beroepspraktijk te optimaliseren.

Inspirerende online samenwerkingsverbanden

Tijdens de *pressure cook* sessie kwam een aantal inspirerende voorbeelden langs van succesvolle samenwerkingen met bedrijven en organisaties. Neem de ShoulderCommunity. Deze samenwerking van het Instituut voor Bewegingsstudies van de Hogeschool Utrecht (HU), Bergman Clinics (Kliniek voor Bewegingszorg), fysiotherapeuten, orthopeden, docenten en onderzoekers, richt zich exclusief op cliënten met schouderklachten. De community bestaat uit een onderzoeksgroep, een *community of practice* en een onderwijstak voor een leven lang leren.

Projectleider Dorien Ginsel vertelt dat de vraag naar meer samenwerking afkomstig was van de beroepspraktijk. "Ons beroep speelt zich noodzakelijkerwijs grotendeels tussen vier muren af. Cliënten doorlopen een zorgtraject langs verschillende professionals, maar uit de praktijk blijkt dat orthopeden en fysiotherapeuten nog vaak in onvoldoende mate inzicht hebben in elkaars klinisch handelen en redeneren. Binnen ons kennisinstituut weten wij veel over schouders en in samenwerking met de Vrij Universiteit (VU) doen we onderzoek naar schouderproblematiek. De succesfactor van de ShoulderCommunity is dat we de juiste mensen bij elkaar zetten: professionals met een interne drive om te leren, met één been in het onderzoek en één been in de praktijk. Met de casuïstiek uit de community houden we het campusonderwijs actueel."

Aangesloten professionals blijven op de hoogte van de laatste wetenschappelijke inzichten en ze ontvangen peer feedback op hun functioneren. Onderzoekers zetten hun onderzoeksvragen uit in de community en vragen de deelnemers bijvoorbeeld om mee te schrijven aan case reports. Bachelorstudenten en cursisten binnen het leven lang leren-programma mogen meekijken bij live operaties bij Bergman Clinics. In de toekomst moet de meerwaarde voor het



Marjolein van Trigt is freelance tekstschrijver en journalist. Ze schrijft met name over de invloed van technologie op ons dagelijks leven, onder andere voor Vrij Nederland. Voor SURFnet maakt ze regelmatig artikelen over ontwikkelingen in open en online onderwijs.

campusonderwijs meer body krijgen door bachelorstudenten te laten bijdragen aan vragen uit de community. Op [pagina 14](#) van deze thema-uitgave wordt de Shoulder-Community uitgebreider beschreven.

Een tweede voorbeeld dat met grote interesse werd ontvangen tijdens de pressure cook sessie, was een project met stagevoorbereidende toetsen van Hogeschool Rotterdam (HR). Vanwege ontevredenheid vanuit het werkveld over het kennisniveau van stagiairs, besloot de opleiding Verpleegkunde om studenten voor aanvang van hun stage te onderwerpen aan een digitale formatieve toets ter voorbereiding op de stage. De toets wordt samengesteld door de mensen voor wie ze aan de slag gaan. Sigrid Vermin, beleidsadviseur bij de HR, vertelt: “Op basis van de bestaande landelijke kennistoetsbank Leerstation Zorg hebben we werkbijeenkomsten georganiseerd bij ons op de hogeschool. We nodigden medewerkers van zorginstellingen uit om te bekijken welke vragen aansluiten op hun praktijksituatie. De toetsbank omvat ruim 27.000 vragen. 5.000 daarvan zijn gelabeld aan de Body of Knowledge en Skills van de opleidingen Verpleegkunde.

“Het is voor een professional ook gewoon leuk om met gelijkgestemden te sparren.”

De afdelingen kiezen zelf vragen uit die passen bij de benodigde kennis voor hun afdeling. Inmiddels beschikken we over 85 afdelingsgebonden toetsen, variërend van ziekenhuis tot buurtzorg.”

De studenten maken de toets thuis, voorafgaand aan de stage. De stagebegeleider kan de toetsvragen inzien, maar niet de resultaten bekijken. “Sommige afdelingen hebben het inwerken van de stagiaires erop aangepast,” zegt Vermin tevreden. Doordat de toetsvragen goed gelabeld zijn, is het up-to-date houden van de toetsen met behulp van de stageverleners niet zo veel werk.

Afdelingen krijgen de mogelijkheid om één keer per jaar, tijdens een werkvelddag, de samenstelling van de toets en de actualiteit van de toetsvragen te controleren. Er doen inmiddels 20 instellingen mee. Vermin: “In een evaluatie een jaar na aanvang is vastgesteld dat het project heeft bijgedragen aan een intensievere samenwerking met het werkveld. Nog steeds krijgen we op de werkvelddagen positieve reacties van werkbegeleiders.” Op [pagina 11](#) van deze thema-uitgave wordt het toetsproject van de HR uitgebreider beschreven.

Voordelen van co-creatie voor het werkveld

Dat organisaties blij worden van goed voorbereide stagiairs, is duidelijk. Dat een onderwijskundige inbedding van de eigen praktijk de medewerkers in de beroepspraktijk

motiveert, is voor het werkveld minder evident. Ginsel signaleert een ‘vermastering’ van haar beroepsgroep: steeds meer fysiotherapeuten halen hun Master-titel. Door betrokkenheid bij actueel onderzoek in de Community kunnen zij hun kennis up-to-date houden en uitbreiden. “Het is voor een professional ook gewoon leuk om met gelijkgestemden te sparren”, benadrukt Ginsel. “Je krijgt bevestiging, erkenning en herkenning: iedereen loopt tegen hetzelfde aan. Het is heel interessant om te ontdekken hoe anderen het aanpakken.”

Andersom hebben studenten, afstudeerders en promovendi hun vakgebied het nodige te bieden. Organisaties die eigen casussen inbrengen, ontvangen hiervoor interessante input vanuit het onderwijs. Ze ontmoeten getalenteerde studenten vroeg in hun loopbaan en kunnen ze interesseren voor hun beroep of organisatie. Zo komen binnen het stimuleringsproject ‘Denken, delen, doen’ studenten van de Haagse Hogeschool en de NHL in contact met vertegenwoordigers van de Vereniging voor OverheidsManagement (VOM). Studenten en professionals uit het openbaar bestuur volgen samen online courses en

fysieke bijeenkomsten. De studenten moeten workshops organiseren tijdens de meet-ups en creatief omgaan met vraagstukken van de overheid. Het doel is het verzamelen en delen van goed (en bij voorkeur ook bad) practices uit de praktijk. Op [pagina 20](#) van deze thema-uitgave wordt het stimuleringsproject ‘Denken, delen, doen’ uitgebreider beschreven.

Juliette Santegoeds, docent bestuurskunde en minor-coördinator bij de Haagse Hogeschool, vertelt dat er wordt gewerkt met nieuwe werkvormen, zoals reportages. “We laten de studenten bijvoorbeeld uitzoeken hoe ambtenaren in de praktijk maatwerk in het sociale domein aanpakken. Met behulp van Public Cinema verfilmen ze hun inzichten.” IJsbrand Hoetjes, onderwijsadviseur ICTO en docent bestuurskunde aan de Haagse Hogeschool, voegt eraan toe: “Er zijn verschillende formats voor de reportages. De basis is een veelgebruikt stukje video, dat de *questions you are too embarrassed to ask* in beeld brengt, oftewel de theoretische basiskennis die je behoort te weten als je dit vak studeert. Daarnaast gaan de studenten op onderzoek uit: waarom ligt dat dammetje daar scheef? Dat is heel herbruikbaar materiaal.”

De co-creatie van onderwijs levert dus ook materiaal op voor interne bijscholing. En vanuit de praktijk ontstaat weer input voor onderzoek. Santegoeds merkt op de laatste inzichten in het vakgebied vaak in het werkveld rond

zoemen in de vorm van buzzwords. “Via het onderwijs kun je aan die inzichten een stevige theoretische onderbouwing toevoegen”, zegt ze. Gezamenlijk kennis creëren, al dan niet gekoppeld aan lectoraten en onderzoeksgerelateerde activiteiten van studenten, afstudeerders of promovendi, levert zodoende meerwaarde op voor alle betrokken partijen.

Uitdagingen

Afspraken over integriteit

De pressure cook sessie is nauwelijks vijf minuten bezig als de eerste uitdaging wordt benoemd: het bewaren van een balans tussen de belangen van de beroepspraktijk en die van het onderwijs. Een oud thema, maar met de inzet van open en online onderwijs ontstaan er nieuwe vraagstukken. Online onderwijs is geen reclameplatform. Een open deur misschien, maar sommige organisaties eisen desondanks een prominente plek op voor hun logo in het online onderwijsmateriaal, of een link naar hun producten. De TU Delft slaat zulke verzoeken af, zegt Jan Henk van der Werff, manager business development bij de Extension School van de TU Delft. Liever zoekt de universiteit naar samenwerkingspartners die participatie in het onderwijs centraal hebben staan. Van der Werff: “We werken met organisaties die de stem uit het veld willen representeren in het online forum, die de discussie aangaan met studenten en die casuïstiek inbrengen in het online onderwijs.”

Van der Werff benadrukt het belang van goede afspraken met het werkveld. “In een langdurige relatie kun je met elkaar aftasten waar de grenzen liggen op het gebied van integriteit, intensiteit en distantie. Daar voor is het noodzakelijk om elkaar goed te leren kennen en begrijpen.”

“We werken met organisaties die de stem uit het veld willen representeren in het online forum, die de discussie aangaan met studenten en die casuïstiek inbrengen in het online onderwijs.”

Open versus gesloten

De behoefte aan openheid vanuit de instellingen staat soms op gespannen voet met de concurrentiepositie van de samenwerkingspartner, bijvoorbeeld wanneer studenten aan bedrijfsinnovaties werken. “Wij zijn overgegaan op een omgeving met een open gedeelte voor OER en openbare publicaties van studenten en een gesloten gedeelte voor work in progress en vertrouwelijke informatie,” vertelt Joost Groot Kormelink. Hij is projectmanager van het stimuleringsproject [Responsible Innovation](#), waarin de TU Delft samenwerkt met het bedrijfsleven. Het onderwijsmateriaal is open beschikbaar in de vorm van online courseware. Behalve kennisdeling levert dat ook bekendheid voor de TU Delft op. Projectmanager Joost Groot

Kormelink vertelt: “Door het open online onderwijs hopen we te bereiken dat bedrijven de universiteit zelf benaderen met verzoeken om de studenten opdrachten te laten uitvoeren.”

Bedrijven die aan een gevoelige vakinhoud bedrijfsspecifieke elementen koppelen, maken die liever niet voor iedereen toegankelijk. Bij voorkeur nodigen ze studenten uit op hun eigen platform en netwerk, zeker als het gaat om concurrentiegevoelige casuïstiek. Voor hogeronderwijsinstellingen is het soms een moeilijke afweging: hechten ze meer belang aan onderwijsmateriaal met een stevige voet in de praktijk, of aan het streven naar open leermaterialen? Erik Hasenack, projectleider blended leren bij de Hogeschool Utrecht (HU), meent dat het probleem mogelijk meer bij de organisaties speelt, dan bij de representanten ervan: “Een professional wil zich manifesteren, dus die wil wel open publiceren, als hij of zij als auteur maar erkend wordt. Wie zegt dat iemand altijd bij dezelfde organisatie blijft werken? Maar voor een organisatie (of ZZP’er) speelt natuurlijk eigendomsrecht en de investeringen die zijn gedaan.”

Voor Fontys Hogeschool ICT is er weinig discussie mogelijk, zegt onderwijsconsultant Fred de Vries. “Ons onderwijsmateriaal is standaard open, tenzij er een heel goede reden is om hiervan af te wijken. Bedrijven zullen anders altijd kiezen voor gesloten onderwijs. Dat moet je meteen doorbreken, door goed toe te lichten waarom je als instelling voor openheid kiest. Vaak helpt het om te vertellen dat bedrijf A open publiceert. Dan wil bedrijf B ook.”

Binnen versus buiten

Momenteel helpt De Vries de 28 instituten van Fontys Hogeschool om een roadmap op te stellen naar meer praktijkgericht onderwijs, dat in co-creatie met het werkveld in de regio tot stand komt. Het verlangen om alles maar binnen de eigen ICT-infrastructuur te regelen, ziet hij niet alleen terug bij bedrijven, maar ook bij de onderwijsinstellingen zelf. “Snelle bedrijven maken slim gebruik van social media, bijvoorbeeld door een onderscheid te maken tussen zakelijke en privé Twitteraccounts. Studenten en docenten haken daar niet op in. Dat is een gemiste kans. Instellingen willen alles naar binnen halen, ook virtueel. Je moet het makkelijker maken om over die muur heen te stappen.”

Alle samenwerkingsprojecten die op de pressure cook sessie werden behandeld, vinden plaats op speciaal voor dit doel opgerichte websites. Externe partijen uitnodigen op het eigen leer- en managementsysteem (LMS) is veelal omslachtig, niet mogelijk of niet wenselijk. Een extra punt van zorg is dat de onderwijsexceptie op het auteursrecht vervalt als externen toegang tot bijvoorbeeld de bibliotheek van de instelling krijgen. Overtredingen kunnen leiden tot hoge boetes.

Privacy

Voor samenwerkingsverbanden met de medische beroepspraktijk geldt als aanvullende uitdaging in online onderwijs het bewaken van de privacy. Het zou prachtig zijn als het werkveld onderwijsmateriaal aanbrengt en als het onderwijs de beschikbare kennis zonder barricades kan delen met professionals, vinden de experts, maar deze wens botst al snel met de noodzaak om de patiëntgegevens te beschermen. Hasenack zegt daarover: “Je wil toegankelijk en vindbaar zijn, maar tegelijkertijd is er afgeslotenheid nodig om de privacy te waarborgen. Voor ons is dat de grootste uitdaging.”

Er bestaan wel mogelijkheden om praktijkmateriaal te gebruiken in het onderwijs, bijvoorbeeld door het gezicht van de patiënt op de video zwart te maken of door alleen de zijkant in beeld te brengen. Maar filmen met een tablet tijdens een behandeling is überhaupt al een uitdaging, benadrukt Ginsel. De HU werkt aan een eigen app die het makkelijker moet maken om beelden op te nemen, te bewerken en te verzenden zonder dat de veiligheid in het geding komt.

“Je wil toegankelijk en vindbaar zijn, maar tegelijkertijd is er afgeslotenheid nodig om de privacy te waarborgen.”

Schurende ritmes

Een ander praktisch probleem is dat het ritme van een organisatie niet gelijk loopt niet aan dat van een hogeschoolonderwijsinstelling. Van der Werff vat de verschillende prioriteiten pakkend samen: “Het werkveld wil praktisch en nu, het hoger onderwijs wil wetenschappelijk en in de toekomst.” De tijdsduur en omvang van een project dat een bedrijf wil laten uitvoeren door studenten, past niet altijd in de semester-structuur van een opleiding. Volgens De Vries is het een kwestie van vroegtijdig een aantal voorwaarden vastleggen. “De looptijd en de inhoudelijke focus van een onderzoek dat we in opdracht van het bedrijfsleven uitvoeren, bepalen wij. Dat accepteren de bedrijven.”

Groot Kormelink heeft andere ervaringen. “Naar mijn oordeel vormen schurende ritmes vaak een barrière voor samenwerking met het bedrijfsleven. In de minor Responsible Innovation laten we studenten bijvoorbeeld onder andere ‘open’ onderzoek doen naar veiligheid in wijken, maar de logistiek was een hele opgave.”

Het stimuleringsproject ‘Denken, delen, doen’ haakt aan bij een bestaande serie oMOOCs, massive open online courses voor de overheid. Ook hier geldt dat het ritme van het werkveld niet overeenkomt met dat van het klaslokaal. Hoetjes vertelt: “Om de zoveel weken verscheen er met veel tromgeroffel een nieuwe video, soms een week later dan gepland. Dat kan prima in de beroepspraktijk. In het onderwijs is het echter onhandig als ‘filmpje week drie’ ontbreekt.”

Kansen

Communityvorming

Is de samenwerkingsomgeving eenmaal opgetuigd, dan is het zaak om de interactie op gang te houden, ondervindt Dorine Koopman-van den Berg, hoofddocent Verpleegkunde en coördinator ICTO bij hogeschool Saxion. Ze coördineert WijkLink, een digitaal platform van de Academie Gezondheidszorg en de SaxionParttime School voor wijkverpleegkundigen, docenten en deeltijdstudenten. Sinds maart 2016 wordt het platform samen met zeven thuiszorginstellingen ingericht en gevuld. ZonMw, de overheidsorganisatie die gezondheidsonderzoek en zorginnovatie financiert, subsidieert het platform.

“Op het platform delen we nieuws, kennis en ervaringen en er is de mogelijkheid om vragen te stellen,” vertelt Koopman-van den Berg. “Studenten gebruiken het platform om input voor hun opdrachten op te halen. We halen vragen uit de praktijk naar het klaslokaal en laten werk van studenten op het platform bekijken. Vanuit de instellingen is er veel enthousiasme voor het project. Binnen drie maanden had het platform al 350 leden. De actieve inbreng van de leden blijft echter nog achter bij de verwachtingen.”

Een extra hobbel is dat de professionals niet (meer) gewend zijn om een leergemeenschap te vormen. In de toekomst zal de moderator mensen meer sturen (‘Jij weet veel van dit onderwerp, wil je reageren?’), maar ze hoopt op meer tips van ervaringsdeskundigen. Voor Dorien Ginsel van de ShoulderCommunity, is het een herkenbaar

verhaal. In de *Community of Practice* komen fysiotherapeuten en orthopeden online en fysiek bijeen met docenten en onderzoekers van het Instituut voor Bewegingsstudies van de HU. De zorgprofessionals filmen zichzelf in hun praktijk en maken gebruik van HUBL, de digitale leeromgeving van de HU, voor peer review. “Het forum is vaak nog paar stappen te ver voor levendigheid,” zegt Ginsel. “Deelnemers moeten goed op de hoogte worden gebracht van activiteiten die voor hen interessant zijn.”

Regels opstellen

Het opstellen van regels klinkt schools, maar helpt om actieve participatie te bevorderen en deelnemers te motiveren. Participeren kan betekenen dat deelnemers zich gedragen als een actief lid van een leergemeenschap, of als een aandrager van opdrachten. Ook kun je binnen een community afspreken dat iedereen minstens één keer een casus van zijn bedrijf inbrengt. Het betekent ook dat er professioneel gemodereerd wordt in het online forum en dat er gedragsregels zijn opgesteld, waardoor de deelnemers verantwoordelijkheid nemen voor wat ze zeggen. Dergelijke regels scheppen duidelijkheid binnen de gemeenschap en zorgen dat mensen elkaar op een positieve manier kunnen aanspreken op minder bevorderend gedrag. “Je mag best ruimte bieden, maar het einddoel moet helder zijn en daarvoor moet je vooraf een kader scheppen”, stelt Santegoeds.

“De beroepspraktijk internationaliseert. Dat pleit voor een grootschalige vertaling van bijvoorbeeld itebanken en video’s.”

Offline bijeenkomsten organiseren

Fysieke bijeenkomsten zijn van groot belang om een online netwerk van de grond te tillen, is de ervaring van alle deelnemers aan de pressure cook sessie. Hasenack: “Onze vuistregel is dat het pas zin heeft om een online project te starten na een fysieke ontmoeting. Begin met een fysieke kick-off en eindig met een gezamenlijke afsluiting. Je wil een relatie creëren, anderen vertrouwen, weten wie er in de groep zit.”

Hoetjes ziet meer in een online kennismaking vooraf. “Een online voorbereiding op een live ontmoeting is bestendiger, omdat het dan niet alleen over de relatie gaat, maar ook over de inhoud. Bovendien vinden mensen het leuk om iemand in het echt te zien die ze kennen van ‘televisie’, in ons geval van de video’s uit de MOOC.”

En als de ontmoetingen noodgedwongen alleen online plaatsvinden, bijvoorbeeld in het kader van een internationale samenwerking? Het is wat moeilijker om een vertrouwensband te creëren, maar het kan wel, zeggen de experts. Internationalisering levert ook veel op, bijvoor-

beeld voor de studenten bestuurskunde. Hoetjes: “De oplossing van een probleem met het vuilnis in Schiedam ligt misschien wel in Vancouver. De beroepspraktijk internationaliseert. Dat pleit voor een grootschalige vertaling van bijvoorbeeld itebanken en video’s.”

Blauwdruk voor succes

Uit de sessie komt een blauwdruk voor een ideaal samenwerkingsmodel naar voren, waarin professionals, studenten, docenten en onderzoekers actief participeren in een netwerk met zowel een online als een offline component. De online community beschikt over een professionele moderator. De deelnemers helpen elkaar met vragen en geven elkaar peer feedback op het professionele functioneren. Dat proces verloopt volgens vooraf vastgelegde gedragsregels. Onderzoeksresultaten worden openbaar gepubliceerd, tenzij er dwingende redenen zijn om dat niet te doen. Ook het onderwijsmateriaal is waar mogelijk open beschikbaar. Er heerst gelijkwaardigheid. Er is sprake van een kruisbestuiving waarbij alle partijen kennis brengen en halen. Tot zover het ideaal. Nu de hamvraag: hoe til je een dergelijk netwerk van de grond?

Selecteren op motivatie

Een duurzaam samenwerkingsverband tussen gelijkgestemden ontstaat alleen als alle deelnemers over een intrinsieke motivatie beschikken. In sommige beroeps-

groepen, zoals de advocatuur, moeten professionals jaarlijks een aantal punten halen om aan te tonen dat ze zich hebben bijgeschoold. Dat levert niet altijd gemotiveerde cursisten op. Als community wil je dus liever géén puntenjagers. De Vries: “Netwerken werkt alleen op niveau. Mensen moeten een plekje in de gemeenschap verwerven, bijvoorbeeld door eerst deel te nemen aan een workshop.” Het kaf van het koren scheiden dus. Volgens Van der Werff werkt dat alleen als dat wat je aanbiedt niet gratis is. De Vries heeft in de afgelopen jaren een groot aantal Europese projecten en communities begeleid. Hij stelt vast dat te makkelijk wordt aangenomen (onder andere door de Europese Commissie) dat dergelijke netwerken ‘vanzelf’ blijven bestaan als het initiërende project afloopt. Ginsel ziet een businessmodel: “Ik denk dat mensen best bereid zijn te betalen om dat in stand te houden.”

Van de Werff: “Met name omdat de vragen van het werkveld kunnen leiden tot relevant onderwijs!”

De pressure cooker doet zijn werk: de uitdaging voor het hoger onderwijs is om uit een MOOC of een andere vorm van online onderwijs voor het werkveld een vervolg te destilleren dat tegenmoet komt aan de behoefte van een

selecte groep van professionals, die bereid is hiervoor te betalen. Ginsel denkt hardop verder: “Welke congressen vinden er plaats op je vakgebied? Daar moet je een meeting organiseren om online en offline te verbinden. Organiseer een thematisch pre-congres met de community.” De Vries: “Congressen kunnen dienen om online activiteiten mee te subsidiëren. Voor een jaarlijks congres willen mensen wel betalen, niet voor losse online bijeenkomsten.” Of omgekeerd. “Wij vragen instellingen juist om te betalen voor de online community en bieden ze daarbij een gratis themabijeenkomst aan,” zegt Koopman-van den Berg.

Conclusie

Bijdragen aan het campusonderwijs door middel van blended en online werkvormen biedt het werkveld volop inspirerende kansen. Hoe hechter en duurzamer de samenwerking, hoe meer vruchten alle partijen plukken. Er is werk aan de winkel voor de verbinders en de netwerkers van de hogeronderwijsinstellingen. Een mogelijk businessmodel ligt al voor ze klaar, met dank aan de experts van de pressure cook sessie.

INTERMEZZO

DIGITAAL LEERNETWERK BIJ SAXION



Dorine Koopman-van den Berg (d.j.e.m.koopman@saxion.nl) werkt bij hogeschool Saxion als hoofddocent verpleegkunde en Coördinator ICTO van de Academie Gezondheidszorg.

Saxion heeft samen met 7 zorginstellingen een digitaal leernetwerk ingericht waar wijkverpleegkundigen, studenten en docenten kennis en ervaringen delen en vragen kunnen stellen. Naast het digitale platform zijn er jaarlijks 2 fysieke themabijeenkomsten rondom actuele onderwerpen.

Op het leernetwerk staan een viertal actuele thema's die voor zowel wijkverpleegkundigen, studenten als docenten interessant zijn. Er is een pagina Nieuws uit het Land met RSS-feeds en links naar nuttige informatie. Ook is er een pagina Ken je Netwerk waar deelnemers elkaar kunnen vinden op naam, instelling en expertise. Het leernetwerk nodigt wijkverpleegkundigen en docenten uit hun ervaringen te delen, discussies te voeren, en elkaar te ontmoeten, door mee te lopen in elkaars werksetting. Nieuwe theoretische kennis en inzichten worden zo gekoppeld aan opgedane praktijkervaringen.

Docenten verwijzen in hun lessen en opdrachten naar het leernetwerk en studenten moeten het leernetwerk en de leden ook echt gebruiken bij het maken van hun producttoetsen. Het lectoraat deelt via het leernetwerk resultaten van onderzoek en kan via het leernetwerk in contact komen met 'best practices' en onderzoeksopdrachten.



ARTIKEL

DIGITALE STAGEVOORBEREIDING BIJ STUDENTEN VERPLEEGKUNDE VAN HOGESCHOOL ROTTERDAM

door **Sigrid Vermin**

Bij het Instituut voor Gezondheidszorg van Hogeschool Rotterdam maken studenten verpleegkunde een formatieve toets ter voorbereiding op de stage. Deze digitale toets is samengesteld door het werkveld op bijeenkomsten waarbij werkbegeleiders en docenten elkaar ontmoeten en samenwerken. De toets is afgestemd op de voor de stage benodigde kennis: deskundigheid die ten grondslag ligt aan veel voorkomende ziektebeelden en handelingen op de afdeling of binnen de instelling waar de student stage gaat lopen. De toets is niet beoordelend maar formatief. De resultaten dragen bij aan het inzicht in de kennishiaten van de student en bieden input aan de leervragen en begeleiding. Voor Hogeschool Rotterdam is dit een unieke methode om de kennis en ervaring van het werkveld te integreren in het onderwijs.



Sigrid Vermin, MSc (s.m.vermin@hr.nl) is senior beleidsadviseur bij Hogeschool Rotterdam. Zij was intensief betrokken bij het SURF-project 'Bruggen bouwen' over een kennistoetsbank in de verpleegkunde.

Van project naar vaste nieuwe werkwijze

In de periode 2009-2011 werkten hbo-verpleegkunde opleidingen gezamenlijk binnen het SURF-project¹ Bruggen Bouwen. In dit project wilden de hbo-verpleegkunde opleidingen de stagevoorbereiding van studenten verbeteren, het kennisniveau verhogen en de kloof in de zorg tussen theorie en praktijk helpen dichten.² Het project leverde een groot aantal algemene toetsen op, toepasbaar op verschillende typen stageafdelingen en -organisaties. Wij, medewerkers van de opleiding verpleegkunde van Hogeschool Rotterdam, hebben aan het einde van het project toestemming gekregen de projectresultaten niet alleen in te zetten in het onderwijs maar ook door te ontwikkelen naar afdeling-specifieke toetsen.

Afdeling-specifieke toetsen voor stages

Het doel was de beschikbare algemene toetsen omzetten naar specifieke toetsen per afdeling of instelling, zodanig dat deze naadloos zouden aansluiten op de ziektebeelden en handelingen van die specifieke afdeling of instelling. Deze ontwikkeling is ingezet in samenwerking met drie van onze grootste leveranciers van stageplekken: Erasmus MC, Sint Franciscus Gasthuis en Albert Schweitzer Ziekenhuis. In deze samenwerking werden belangrijke kansen benut om met online learning de kenniservaringen van het werkveld optimaal

¹ Project in het kader van het Nationaal Actieplan e-Learning van SURF, met als doel: het verhogen van studieresultaten in het hoger onderwijs en met behulp van ICT de in-, door- en uitstroom van studenten verbeteren.

² W. de Groot-Bolluijt, J. Rohof en S. Vermin. (2011). Bruggen Bouwen tussen zorg en onderwijs. Digitaal toetsen met de landelijke kennistoetsbank voor de zorg. *Examens, tijdschrift voor toetspraktijk*. Jaargang 8, 04, p 9-12.

te integreren in het onderwijs. We gingen kennis delen en creëerden begrip over en weer, keken bij elkaar in de keuken en leerden beter aan te sluiten op elkaars verschillende accenten in het competentieprofiel.

Inmiddels is Bruggen Bouwen geen project meer. Stagevoorbereidende toetsen zijn nu volledig geïntegreerd in het programma en de organisatie van de opleiding. Daar zijn we, samen met het werkveld, trots op! Er staan specifieke toetsen klaar voor 85 verschillende afdelingen en organisaties. Daarnaast zijn er 15 algemene toetsen beschikbaar, die op onderwerp gekozen kunnen worden voor die stageplaatsen waarvoor nog geen specifieke toets beschikbaar is. De studenten maken de toets thuis, op de opleiding of binnen de stageinstelling. De resultaten delen zij met de werkbegeleider. Samen formuleren zij leervragen voor de stageperiode die gaat starten.

Toetsvragenbank

Voor het samenstellen van de toetsen wordt gebruikt gemaakt van de landelijke toetsvragenbank LeerstationZorg, die in beheer is van Noordhoff Health.³ Op (maximaal drie uur durende) werkveldmiddagen, georganiseerd door de opleiding, stellen werkbegeleiders uit het werkveld een toets samen of controleren ze reeds bestaande toetsen. Zij worden hierbij ondersteund door docenten.

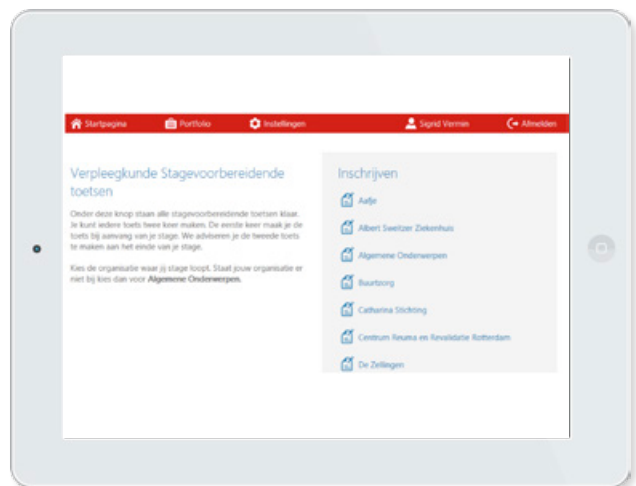
De toetsvragenbank LeerstationZorg bevat circa 13.000 kennisvragen op het gebied van anatomie, fysiologie en pathologie van de verpleegkundige zorg. Dit is kennis die ten grondslag ligt aan veel voorkomende ziektebeelden en handelingen op de stageafdelingen. De toetsvragenbank is ingedeeld in overzichtelijke categorieën en biedt een handige zoekfunctie. Het is daardoor eenvoudig om vragen over bepaalde onderwerpen te selecteren. Op basis van de voorkomende ziektebeelden van de betreffende afdeling of instelling, zoeken werkbegeleiders in de databank naar geschikte vragen over relevante onderwerpen. Dit resulteert in heel specifieke vragen per afdeling of instelling. Op de afdeling oncologie van een ziekenhuis worden bijvoorbeeld vragen opgenomen over vermoeidheid na chemotherapie, lymfoedeem en cytostatica. Bij thuiszorginstellingen gaat het over wondgenezing, wilsbekwaamheid en hygiëne.

Deze verscheidenheid in toetsen is geen probleem. Alle vragen van de toetsvragenbank zijn gerelateerd aan de verpleegkundige zorg. Sterker nog, een groot deel van de vragen (ruim 5.000) heeft in een ander SURF-project⁴ een BoKS-label gekregen. Van deze vragen is zeker dat het onderwerp ook een onderdeel is van de body of knowledge and skills (BoKS),

die de verpleegkundige hbo-opleidingen gezamenlijk hebben vastgesteld. Iedere toets omvat uiteindelijk 60 items.

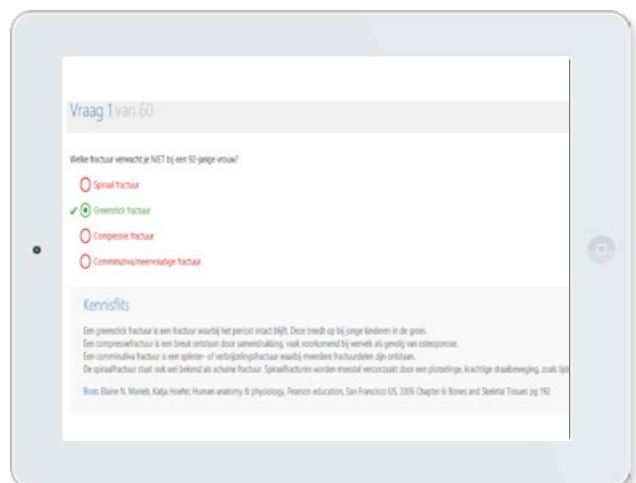
Toetsafname

Studenten maken de toets voorafgaand aan de stage. De manier waarop zij de toets kunnen benaderen, staat omschreven in de stagehandleiding. Zij doen dit digitaal op een plaats en tijd die hen het meest schikt, via de www.leerstationzorg.nl. Studenten hebben toegang tot alle 100 toetsen. Ze maken in ieder geval de toets van de afdeling of organisatie waar ze stage gaan lopen, maar zijn vrij ook andere toetsen te maken.



Afbeelding 1: inschrijfpagina LeerstationZorg

De toets is formatief. Studenten krijgen na ieder gegeven antwoord direct te zien of de vraag goed of fout beantwoord is. Aansluitend volgt een kennisflits met uitleg en bronverwijzing.



Afbeelding 2: antwoord en kennisflits

³ <https://www.noordhoff-health.nl/nl/leerstation-zorg>

⁴ Toetsen met de BoKS, 2011-2013.

De toetsvragen en de gegeven antwoorden blijven inzichtelijk voor studenten. Dit biedt studenten de mogelijkheid om samen met de werkbegeleider kennishiaten te bespreken en om te zetten in leerdoelen voor de stageperiode.

Conclusie: een unieke vorm van samenwerking tussen opleiding en werkveld

De digitale stagevoorbereidende toetsen helpen studenten verpleegkunde in het leerproces binnen de stages. Studenten krijgen al voordat de stage begint inzicht in hun eventuele hiaten van kennis en zijn hierdoor beter in staat om, samen met de werkbegeleider, specifieke leervragen te formuleren.

Tegelijk sluit de manier waarop de toetsen tot stand komen aan op de vraag naar voortdurend veranderende kennis en vaardigheden van de beginnende verpleegkundige. Immers, jaarlijks stellen medewerkers van de stageverlenende afdelingen en organisaties de toetsen bij op basis van actuele ontwikkelingen en nieuwe inzichten. De digitale stagevoorbereidende toetsen leiden tot een nieuwe vorm van samenwerking tussen opleiding en werkveld. Enerzijds wordt kennis onderling uitgewisseld, anderzijds zetten we gezamenlijk in op een betere gezamenlijke begeleiding van de student.

De stagevoorbereidende toetsen vormen zo een unieke methode om de kennis en ervaring van het werkveld te integreren in het onderwijs en zo de stagevoorbereiding van studenten te verbeteren, het kennisniveau te verhogen en de kloof in de zorg tussen theorie en praktijk te helpen dichten!

ARTIKEL

ALLE KENNIS OVER DE SCHOUDER GEBUNDELD

Voorbeeld van een community of practice bij de Hogeschool Utrecht

door **Marjolein van Trigt** en **Dorien Ginsel**

De ShoulderCommunity stimuleert kenniscreatie en kennis-circulatie tussen onderwijs, wetenschap en de beroepspraktijk. Deelnemende zorgverleners, studenten, docenten en onderzoekers leren met behulp van elkaars kennis en expertise op het gebied van de schouder.

Fysiotherapeut Sander van Dijk noemt zichzelf wel gekscherend een vakidioot. Voor hem is er nauwelijks iets prettigers te bedenken dan met andere vakidioten een gepassioneerde discussie voeren over, bijvoorbeeld, schouderklachten. Kom dus niet aanzetten met vragen als ‘Wat heeft de professional aan een samenwerking met het hoger onderwijs?’, want de ShoulderCommunity, de samenwerking van het Instituut voor Bewegingsstudies van de Hogeschool Utrecht (HU), Bergman Clinics (Kliniek voor Bewegingszorg), fysiotherapeuten en orthopeden, docenten en onderzoekers, biedt hem louter voordelen, vindt hij. Van Dijk: “We vinden er een stukje verdieping en inspiratie van collega’s. Er zit zo veel kennis in die stoelen, je hebt geen bijscholingscursus meer nodig!” Zelf woont hij in Utrecht, dus de stap om naar de bijeenkomsten van de ShoulderCommunity op de Hogeschool Utrecht te komen is klein, maar hij treft er ook deelnemers uit Eindhoven, Veenendaal en Amsterdam. De bijeenkomsten bereiden ze online voor. Deelnemende fysiotherapeuten en orthopeden brengen om beurten een casus in. Ze zetten een casusbeschrijving in HUBL, de digitale leeromgeving van de Hogeschool Utrecht, zodat de anderen zich kunnen verdiepen in hun vraagstuk en input kunnen leveren.

Toegang tot wetenschap

Precies vanwege die kenniscirculatie is de community of practice van de ShoulderCommunity opgericht. Behalve de praktijk komt ook de theorie aan bod. Vóór iedere bijeenkomst publiceert de projectleiding een wetenschappelijk vraagstuk van een communitylid en de bijbehorende literatuur in HUBL. Voor Van Dijk is die koppeling met onderzoek interessant, want net als veel zorgverleners heeft hij na zijn afstuderen geen toegang meer tot wetenschappelijke literatuur. De ShoulderCommunity brengt hem in contact met de wetenschap. Aan de community of practice zijn onderzoekers verbonden, die hun vragen uitzetten en kennis ophalen bij de professionals. Zo draagt het werkveld bij aan het onderzoek van de HU. Een nieuw onderdeel is de mastermodule ‘Klinisch redeneren bij cliënten met schouderklachten’, waarmee professionals - in tegenstelling tot de community of practice - bijscholingspunten kunnen behalen.



Dorien Ginsel (dorien.ginsel@hu.nl) werkt bij het Instituut voor Bewegingsstudies van de Faculteit Gezondheidszorg van de Hogeschool Utrecht, als docent Fysiotherapie en projectleider ShoulderCommunity.

Casuïstiek inbrengen

Ook het campusonderwijs profiteert van de ShoulderCommunity. Nu al mogen bachelorstudenten en cursisten binnen het leven lang leren meekijken bij live operaties bij Bergman Clinics. In de toekomst dragen de bachelorstudenten bij aan vragen uit de community op HUBL. Ze zouden ook veel baat hebben bij het bestuderen van de casuïstiek die de professionals inbrengen, maar daarvoor moeten er een paar praktische uitdagingen worden overwonnen. De HU werkt aan een app waarmee de deelnemers van de community of practice hun casus veilig kunnen voorleggen aan anderen, zonder inbreuk te maken op de privacy van de cliënt. Er bestaan wel toepassingen die de professionals in staat stellen om de klachten van een cliënt met diens toestemming te filmen en markeringen in het beeld te maken, maar de uitdaging is om de casus vervolgens veilig te delen met collega's of studenten. Daarmee wordt het een stukje makkelijker om de kennis en ervaring van het werkveld te integreren in het campusonderwijs.

Blended onderwijs

Projectleider Dorien Ginsel van de ShoulderCommunity streeft naar een mooie mix van online en offline om de samenwerking vorm te geven. "Ik ben een groot voorstander van blended onderwijs," zegt ze. "Mijn ervaring is dat alleen online onderwijs minder impact heeft. In de waan van alledag vergeet je op een forum te kijken. Ook voel je minder binding met de andere deelnemers als je elkaar alleen online treft."

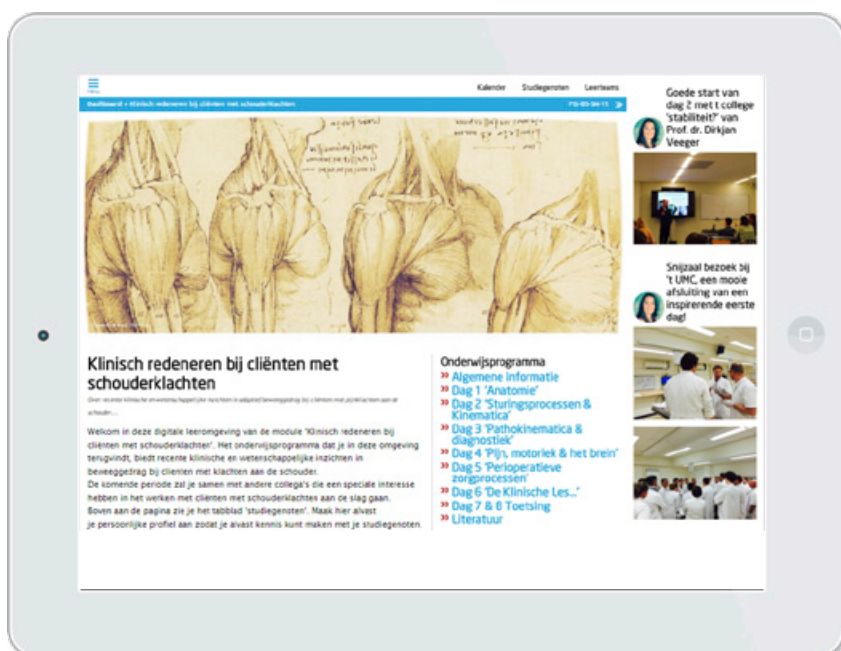
Wat Van Dijk betreft mag er nog wel meer worden gedaan met de online tak van de ShoulderCommunity. "Het wordt in fysioland bijvoorbeeld steeds meer hip om je uit te drukken in Patient-Reported Outcome Measures, oftewel om prestaties te meten," zegt hij. "Daar zouden we als groep ook iets mee kunnen doen, bijvoorbeeld in de vorm van online statistieken op een dashboard in HUBL."

Kennis maken

De kennisdeling wordt bevorderd door de beperkte grootte van de groep. Deelnemers leren elkaar kennen en vertrouwen. Ginsel en haar collega's houden het groepsproces scherp in de gaten. "Het is spannend om je eigen handelen te filmen en je vragen aan collega's voor te leggen," vertelt Van Dijk. "Op het moment dat je het laat zien, zie je zelf allerlei dingen die beter hadden gekund. Dan is het erg belangrijk dat mensen oordeelloze vragen stellen. Door de opmerkingen van de anderen weer tot nieuwe inzichten. Dat kan alleen doordat de sfeer goed wordt bewaakt."

Maar de belangrijkste reden dat Van Dijk en zijn collega's in hun vrije tijd regelmatig fluitend naar de HU afreizen, is dat de kennisoverdracht geen eenrichtingsverkeer is. "De kracht van de community is dat we niet alleen kennis brengen of halen, maar dat we die ter plekke creëren," zegt Ginsel. "Om van informatie kennis te maken, moet je er namelijk met elkaar over in debat."

Meer informatie over de ShoulderCommunity:
<http://www.shouldercommunity.nl>



INTERMEZZO

EEN GOEDE VOORBEREIDING OP DE ARBEIDSMARKT IS HET HALVE WERK

Online platform voor studenten en alumni van de Universiteit Utrecht

door [Marjolein van Trigt](#)

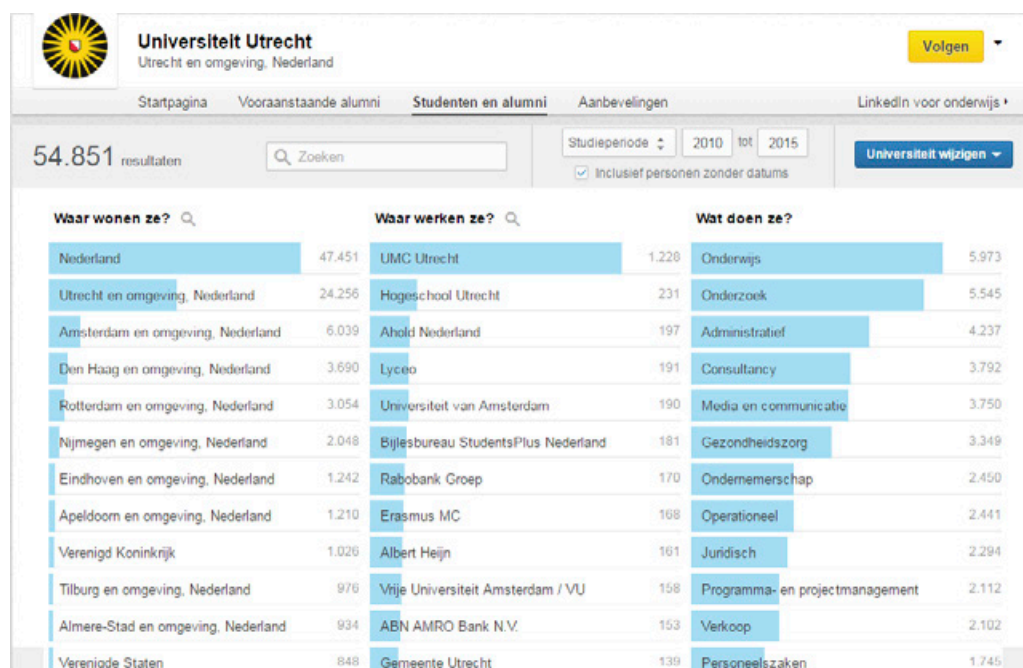
De Universiteit Utrecht brengt studenten en alumni met elkaar in contact. De alumni bereiden de studenten voor op het betreden van de arbeidsmarkt. Via een online platform ontstaat de juiste match.

“Afgestudeerden beschikken over kennis en vaardigheden, maar ze zijn blanco als het op de arbeidsmarkt aankomt.” Aan het woord is zelfstandig ondernemer Dennis Mosterd. Hij studeerde in 2008 af bij Science and Innovation Management aan de Universiteit Utrecht (UU). Na een paar jaar werkervaring belandde hij in een burn-out. Mosterd: “Als iemand een paar gesprekken met me had gevoerd tijdens mijn studie, had hij geweten: jij past niet bij een groot bedrijf met een strakke structuur. Dat had me heel wat vruchteloze sollicitaties bespaard.”

Mosterd nam een coach in de arm. Het werd een waardevolle ervaring. Hij besloot om zijn nieuwe inzichten te delen met studenten, zodat zij niet in dezelfde valkuilen als hij zouden stappen. Via het Coachnetwerk van de UU kwam hij in contact met een jongen die dezelfde studie doet. Mosterd haalt voldoening uit het coachen. “Ik gun iedereen zo'n traject als ik zelf heb gehad. Mijn coachee begrijpt me steeds beter als ik zeg dat je ook naar je gevoel moet luisteren.”

Beste ervaringsdeskundigen

Volgens de filosofie van de UU zijn de eigen alumni de beste ervaringsdeskundigen op de arbeidsmarkt. De UU brengt studenten en pas-afgestudeerden in contact met ervaren alumni, die hen al tijdens de studie coachen bij het beantwoorden van vragen over de start van hun carrière. Tot voor kort verzorgde de e-matching tool Dwillo de match tussen student en alumnus.



INTERMEZZO

Deelnemers vulden gegevens in over hun opleiding en loopbaan, of lieten hun LinkedIn-profiel automatisch koppelen. Ook gaven ze hun voorkeur aan voor wat betreft het coachen. Afhankelijk van hun zoekactie kregen de studenten een lijstje met alumni te zien die matchen met hun voorkeuren. Vervolgens was het aan henzelf om het contact te leggen. Tot juni 2016 zijn er op die manier 150 matches tot stand gekomen. Er waren 660 coachees (studenten of jonge alumni) en 476 coaches aangesloten. Eén van de coachees was Guillaume Boog. Ten tijden van zijn master Bestuurs- en Organisatiewetenschappen heeft hij veel gehad aan het Coachnetwerk. “Je krijgt een netwerkboost,” zegt hij. “Je coach helpt je niet alleen zelf, maar brengt je ook in contact met anderen in zijn netwerk die iets voor je kunnen betekenen.” Zo ontving hij van professionals bijvoorbeeld tips over het verbeteren van zijn CV.

Dat het eerste contact digitaal verliep, is volgens Boog een belangrijk voordeel. “Je moet jezelf schriftelijk goed neerzetten en formuleren wat je precies wil van een coach.”

Sollicitatievragen inschatten

Nu de start-up achter Dwillo ermee ophoudt, maakt de UU een overstap naar LinkedIn. “Veel van onze alumni zijn op LinkedIn vertegenwoordigd,” licht Loes van Tiem toe. Ze is projectleider Alumnirelaties & Career Services. Vanaf september begeleidt ze de LinkedIn-groep die voor dit doel is opgericht. “Studenten moeten toch al leren om op LinkedIn te netwerken,” zegt Van Tiem. “We willen ze niet te veel bij het handje nemen. In de toekomst moeten ze het daar ook zelf doen.” Om de studenten op weg te helpen, ontwikkelt de UU een netwerktraining en een online instructiefilm die laat zien hoe je op LinkedIn met alumni in contact komt.

Voor het digitale coachingsprogramma maakt het niet zo veel uit. Coach en coachees bepalen zelf hoe intensief het contact is: van een paar keer heen en weer mailen, tot uitgebreide koffiesessies of een dagje meelopen in een bedrijf. Saskia Kliphuis, die twee jaar geleden afstudeerde aan de master Gedragsbiologie, onderhield uitgebreid contact met haar coach, een beleidsmedewerker van Diergeneeskunde. De coach liet haar zien welke mogelijke banen er voor haar weggelegd waren. “Ter voorbereiding van mijn sollicitatie bij het 3Rs-Centre Utrecht Life Sciences hebben we samen mijn werkervaring doorgenomen,” vertelt Kliphuis. “Het ging om een beleidsfunctie, dus mijn coach kon goed inschatten welke vragen ik zou krijgen tijdens het gesprek.” Het coachtraject werpt zijn vruchten af. Kliphuis heeft net gehoord dat ze is aangenomen.

ALTIJD OP ZOEK NAAR EEN WIN-WIN VOOR ALLE BETROKKENEN

Hoe Hogeschool Windesheim in het curriculum verbinding legt met de werksituatie

door [Marjolein van Trigt](#) en [Liesbeth Rijdsdijk](#)

Het werkveld levert een belangrijke bijdrage aan het onderwijs van het Windesheim Honours College. In opdracht van bedrijven voeren studenten maatschappelijke relevante projecten uit. Nieuwe online modules komen tot stand in samenwerking met externe partijen.

Het Windesheim Honours College verzorgt de enige fulltime hbo-opleiding op honours-niveau in Nederland. Vier jaar lang krijgen de studenten intensief, kleinschalig onderwijs over Global Project and Change Management. Het curriculum, waarin persoonlijk leiderschap, community-leren, uitdagend onderwijs en regie bij de student centraal staan, sluit zo veel mogelijk aan bij het werkveld waar de studenten later terecht zullen komen.

Liesbeth Rijdsdijk is MT-lid bij het Windesheim Honours College en onder andere verantwoordelijk voor de (internationale) externe relaties. “Al vanaf de oprichting in 2009 hebben we goed geluisterd naar het werkveld. Bedrijven en organisaties uit de techniek, logistiek, gezondheidszorg en communicatie zeggen dat ze in de toekomst vooral behoefte hebben aan flexibele, intercultureel onderlegde werknemers, die goed met verandering kunnen omgaan, zich een onderwerp snel eigen maken en die in staat zijn tot verbinden. Dat zijn belangrijke uitgangspunten van onze opleiding geworden.”

Projecten in de praktijk

Vanaf de eerste dag van hun studie werken de studenten aan maatschappelijk relevante projecten, die bijvoorbeeld bijdragen aan een duurzame wereld, circulaire economie of een inclusieve maatschappij. De projecten worden uitgevoerd in opdracht van regionale, nationale en internationale organisaties. Rijdsdijk overlegt vooraf met de opdrachtgevers wat ze nodig hebben en evalueert achteraf met hen de kwaliteit van de studenten en van de opleiding.

“Voor de opdrachten in het eerste jaar schakel ik mijn eigen netwerk in de regio in,” zegt ze. “Als er iets leuks uit de opdrachten komt, is dat mooi meegenomen, maar er komt ook goodwill vanuit de organisaties bij kijken. Naarmate de studenten vorderen in de opleiding, creëren ze meer waarde voor de opdrachtgevers. Zo is er bijvoorbeeld veel behoefte in het bedrijfsleven aan multidisciplinaire teams.”



Dr. Liesbeth Rijdsdijk (E.Rijdsdijk@windesheim.nl) is MT lid van de opleiding Global Project and Change Management van het Windesheim Honours College

De studenten van het Windesheim Honours College nemen in een multidisciplinair team de rol van projectleider op zich. Studenten van andere opleidingen werken in het projectteam vanuit hun eigen discipline. Voor Rutgers ontwikkelde een team van derdejaars bijvoorbeeld een alternatief businessmodel dat deze internationale NGO minder afhankelijk maakt van subsidies.

Online modules met het werkveld

Met een leven lang leren academie (ELLLA) ontwikkelt het Windesheim Honours College een online module over persoonlijk leiderschap. ELLLA is ingeschakeld vanwege haar netwerk en kennis op dit gebied.

“Onze studenten krijgen momenteel al van het eerste tot en met het vierde jaar een offline programma in het kader van persoonlijke en loopbaanontwikkeling aangeboden”, vertelt Rijsdijk. “Het online programma moet het offline programma ondersteunen en aanvullen, bijvoorbeeld met video’s en interactieve quizzes over personal branding, kernkwaliteiten of *growth mindset*.”

Uit een onderzoek onder de alumni blijkt dat zij graag inhoudelijk betrokken blijven bij de opleiding. Rijsdijk zegt: “We gaan nu verder verkennen of dat bijvoorbeeld in de rol van een online coach voor de huidige studenten van het Windesheim Honours College zou kunnen zijn.”

In samenwerking met NIMO Project Management Instituut is er daarnaast een blended module over projectmanagement in ontwikkeling. De module bestaat uit theorie, een casus, een project van een externe opdrachtgever en toetsing. Deelnemers die de toets met goed gevolg afleggen, ontvangen het internationaal erkende IPMA Level D certificaat: “NIMO kan de module gebruiken voor hun trainingen. Wij bieden de module aan in zowel het reguliere onderwijs, als voor bijscholing van onze alumni en ons regionale netwerk. Voor beide partijen een win.”

Duurzame samenwerking ontwikkelen

Rijsdijk vindt dat de meeste hbo’s al goede verbindingen leggen met het werkveld. Wel valt er nog iets te winnen op het gebied van structureel samenwerken. “Je kunt een module maken met het bedrijfsleven en het daarbij laten, maar over drie jaar ziet de wereld er weer heel anders uit. Door de module samen te blijven doorontwikkelen, ontstaat er een duurzame samenwerking waar je beide iets aan hebt.”

Het Windesheim Honours College zet zich stapsgewijs in voor open onderwijs en onderzoek. Op advies van een student die erop afstudeerde, maakt de hogeschool het online onderwijs pas open voor de wereld als de MOOC’s van de instelling, in de woorden van Rijsdijk, “top of the bill” zijn. Het eerste open access journal van het Windesheim Honours College is net gepubliceerd (zie kader). Rijsdijk: “Onze interne slogan is Dare, Care en Share. Je moet risico’s durven nemen, zorgdragen voor je omgeving en vooral niet op je ideeën blijven zitten.”

Meer informatie: www.windesheimhonourscollege.nl



In juni 2016 verscheen de eerste editie van Glocality, het eerste Europese online open access wetenschappelijke tijdschrift voor bachelorstudenten. Het tijdschrift is opgericht door het Windesheim Honours College, heeft een internationale editorial board en biedt hbo’ers van over de hele wereld tijdens hun studie de kans op een wetenschappelijke publicatie.



STIMULERINGSPROJECT 'DENKEN, DOEN, DELEN'

Studenten en professionals uit het openbaar bestuur verbinden

door **Juliette Santegoeds**

Studenten van de Haagse Hogeschool, de NHL en professionals in openbaar bestuur doen aan de hand van een MOOC gezamenlijk kennis op over maatschappelijke veranderingen en de implicaties daarvan voor het functioneren van de overheid.

'Denken, doen, delen' is de titel van het project uit de stimuleringsregeling Open en online onderwijs dat de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden en De Haagse Hogeschool samen met De Vereniging voor Overheidsmanagement (VOM) en Public Cinema heeft opgezet en uitgevoerd. De titel verwijst naar het open delen van conceptuele kennis (*denken*) en het *delen* van praktijkkennis, waar zowel het hbo als de VOM sterk in zijn (*doen*). Het project omvat zowel het uitwisselen en verspreiden van kennis tussen onderwijs en beroepspraktijk als het open delen met alle belangstellenden.

MOOC 'Challenging Government'

In een intensieve co-creatie tussen de vier partners is afgelopen jaar een serie van 16 videocolleges tot stand gekomen rondom het thema 'uitdagingen voor de overheid'. Daarin worden toelichtingen van hogeschooldocenten over de theoretische concepten van bestuurskunde afgewisseld met video's waarin professionals de betreffende leerstof in de praktijk toepassen en interviews met experts. In het bijbehorende discussieplatform kunnen studenten en professionals van gedachten wisselen.

Achtergrond van het project was de constatering dat de overheid met een aantal uitdagende vraagstukken geconfronteerd wordt en de overheid tegelijkertijd op haar beurt de maatschappij uitdaagt om met oplossingen voor publieke vraagstukken te komen. In de MOOC 'Challenging Government' speelt de overheid daarom tegelijkertijd een rol als uitgedaagde én uitdagende partij.

De MOOC is opgezet rondom vijf actuele thema's die uitermate relevant zijn voor zowel de professionals in de beroepspraktijk als het onderwijs:

1. Botsende bestuurslagen: is het Huis van Thorbecke toe aan renovatie of sloop?
2. Is democratie een kwestie van 'gewoon' zelf doen?
3. Kan de overheid maatwerk bieden?
4. Leiden big data tot beter beleid?
5. Kunnen de resultaten van creatie van publieke-waarde(n) gemeten worden?



Juliette Santegoeds (h.j.d.m.santegoeds@hhs.nl) is docent bij de Haagse Hogeschool, gespecialiseerd in de maatschappelijke en politieke kant van Bestuurskunde. Zij is tevens betrokken bij het project 'Denken, doen, delen' uit de [stimuleringsregeling Open en online onderwijs](#)

Bij de twee deelnemende hogescholen is de videocollegereeks ingebed in bestaande hogeschoolbrede minoren. Deze zijn gericht op bestuurlijke en sociale innovatie, met de focus op lokaal bestuur in een (inter)nationale setting.

De reeks is in juli 2016 afgesloten met de bekendmaking van de winnaar van de aan de collegereeks verbonden essaywedstrijd. Het winnende essay van Martin de Koning is vervolgens ook verfilmd als videocollege en gepubliceerd in PM-magazine en op Platform Overheid.

Betrekken van beroepspraktijk bij het opnemen van het videomateriaal

De rijkheid van de vraagstukken die onder de noemer 'challenging government' besproken worden, biedt veel aanknopingspunten en genoeg ruimte voor de beroepspraktijk om daar de eigen leervraagstukken aan te verbinden. De module over de vraag of de overheid in staat is het beloofde maatwerk te verlenen, heeft bijvoorbeeld de volgende elementen:

1. Lesmateriaal over de invoering van sociale wijkteams. Daarin komt ook de meer generieke vraag aan de orde over de mate van beleidsvrijheid van uitvoeringsambtenaren als afweging tussen rechtsgelijkheid en efficiency aan de ene kant en maatwerk en effectiviteit aan de andere kant.
2. Een reportage die de praktijk laat zien van sociale wijkteams in Zaanstad.
3. Een expert-interview waarin Harry Kruijer van het Instituut voor Publieke Waarden (IPW) bevestigd wordt over de vraag hoe de overheid maatwerk kan bieden zonder in willekeur in de uitvoering te vervallen.
4. In de theorieles 'basics and classics' wordt uit de doeken gedaan waarom regels en routines zo belangrijk zijn als leidraad voor ambtelijk handelen.

Materiaal voor meerdere doelgroepen

Het uitwerken van veelomvattende vraagstukken in videocolleges van 8 minuten bleek een uitdaging op zich. Een complicerende factor was dat het videomateriaal voor twee verschillende doelgroepen werd gemaakt: zowel de doelgroep van professionals als van studenten moest bediend worden. We kozen daarom voor een brede opzet van de cursus, zodat er later op deze basis voortgebouwd kan worden. In elk van de vijf thema's wordt dezelfde drieslag gemaakt: bespreking van de theorie en de aan het thema verbonden klassiekers, reportages uit de praktijk, en een gesprek met experts.

Kennisuitwisseling tussen beroepspraktijk en onderwijs. Een van de centrale doelstellingen van het project was kennisuitwisseling tussen beroepspraktijk en onderwijs. Open online colleges maken het mogelijk om de colleges buiten de collegebanken op een zelfgekozen tijdstip te bekijken en terug te kijken. Maar ook aan het versterken van de persoonlijke netwerken werd gewerkt: zowel de hogescholen als de VOM hebben een programma georganiseerd met offline bijeenkomsten waar studenten en publieke professionals elkaar ontmoetten.

Als onderdeel van de minor Public Governance aan de Haagse Hogeschool hebben studenten een meet-up georganiseerd met de deelnemende professionals uit de beroepspraktijk. De studenten waren verantwoordelijk voor het programma en voor de invulling van workshops. De deeltijdstudenten konden hierbij putten uit hun eigen ervaring en netwerk in de praktijk; voor de voltijdstudenten een mooie gelegenheid om aan dit netwerk deel te nemen en er actief op uit te trekken. Studenten uit Leeuwarden hebben deelgenomen aan de meet-up aan de Haagse Hogeschool en andersom zijn studenten van de Haagse Hogeschool naar Leeuwarden afgereisd toen daar de meet-up plaatsvond. Hiermee heeft het project ook bijgedragen aan kennisuitwisseling tussen twee hbo Bestuurskundeopleidingen. Als afsluiting organiseren Gemeente Zaanstad, de Vereniging voor Overheidsmanagement en de Haagse Hogeschool 31 oktober een bijeenkomst waaraan ook de provincie Overijssel, de gemeente Den Haag, Amsterdam, Almere en Zwolle een actieve bijdrage leveren.

Win-win

Samenwerking tussen de beroepspraktijk en de onderwijsinstellingen levert beide partijen veel op. De organisaties in het publiek domein brengen actuele vraagstukken en casussen in die zowel als onderzoeksmateriaal als lesmateriaal kunnen dienen. De onderwijsinstellingen koppelen deze praktijkvraagstukken aan beproefde concepten, modellen en de nieuwste theoretische inzichten. Samenwerking draagt kortom bij aan evidence-based practice en aan practice-based evidence.

Studenten leveren een frisse blik voor de organisaties in het publieke domein. Bij de afsluitende bijeenkomst gaan studenten bijvoorbeeld in groepjes aan de slag met het oplossen van de praktijkvraagstukken. Daarnaast leveren ze als onderdeel van de minor een bronnenlijst op: een overzicht van bestaande methodieken en beproefde praktijkvoorbeelden voor de verschillende vraagstukken die aan bod komen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om vormen van participatieve democratie, om wijkondernemingen en buurtcoöperaties en manieren om jongeren meer bij de lokale democratie te betrekken.

Open versus blended learning

Het lesprogramma dat de hogescholen in de minoren organiseerden, was opgezet in de vorm van blended learning. De MOOC is open toegankelijk en bereikbaar via <http://omooc.nl>. Bij de twee deelnemende hogescholen is zij ingebed in het minor programma met colleges, workshops en opdrachten. Daarbij zijn er, deels gekoppeld aan het lesprogramma, enkele expliciet open bijeenkomsten georganiseerd.

Voor de toekomst zien de twee deelnemende opleidingen ook mogelijkheden om mede op basis van deze MOOC en ander open (beeld)materiaal een open toegankelijke en gecertificeerde minor op basis van *blended learning* aan te bieden, waarbij studenten en (publieke) professionals leergemeenschappen vormen. Het is afhankelijk van ministerieel- en instellingsbeleid in welke mate en op welke termijn deze mogelijkheden gerealiseerd worden.

Voordelen van videocolleges

De videocolleges zijn tijd- en plaatsafhankelijk te volgen, wat vooral voor de deelnemende professionals een grote meerwaarde oplevert. De contacttijd bij de hogeschool kan interactiever en betekenisvoller worden ingevuld en de docent kan meer tijd besteden aan verrijking van de lesstof met actuele kennis en voorbeelden en aan het geven van feedback op opdrachten. Ook de interactie in de leergemeenschappen kan deels in online *communities* plaatsvinden. Het inzetten van videocolleges maakt het makkelijker een multi-disciplinair onderwijsprogramma te maken, met docenten van verschillende faculteiten en onderwijsinstellingen én docenten uit de praktijk.

Arbeidsintensieve toetsing is aandachtspunt

Een van de punten die aandacht vragen bij verdere uitwerking is de toetsing. De MOOC is gericht op toepassing van de theorie in de beroepspraktijk. Dit vraagt om toetsen in de vorm van praktijkopdrachten, assessments en reflectieve vormen van leren en toetsen. Dergelijke toetsen zijn arbeidsintensief, zowel het maken ervan als het beoordelen. Dit kan een belemmering vormen aan de kant van de professionals om deel te nemen omdat zij efficiënt met hun tijd moeten omgaan en een belemmering voor de onderwijsinstellingen om de courses open aan te bieden.

Een oplossing ligt wellicht in een combinatie van een meerkeuzetoets over de basics en classics, aangevuld met een door de deelnemers te vervaardigen videoreportage

en een peer-assessment in de vorm van discussie en interactie online. Voorwaarde is dat de digitale leeromgeving hiervoor geschikt zou moeten zijn.

Studenten met praktijkervaringen profiteren het meest

Binnen de minoren hebben de twee deelnemende opleidingen gemerkt dat de MOOC met name bij de deeltijdstudenten en in mindere mate voltijdstudenten met reeds wat praktijkervaring het meeste leereffect opleverden. De uitgelichte thema's waren herkenbaar en de videocolleges met het daaraan verbonden lesprogramma waren behulpzaam in het verbinden van de stof van de opleiding met de ervaringen in de praktijk. Daarnaast bieden ze de deelnemende professionals de mogelijkheid om leidinggevenden en directe collega's inzicht te geven of te betrekken bij het gevolgde onderwijs. In die zin maakt het inzetten van digitale colleges de muren van de onderwijsinstellingen transparant.

Meerwaarde video en andere digitale leermiddelen

De deelnemende opleidingen zien grote meerwaarde voor het inzetten van videocolleges en andere digitale leermiddelen, in het bijzonder voor de deeltijdopleiding en voor de latere jaren van de voltijdopleiding, wanneer studenten een leerarbeidsplaats hebben of stage lopen. Zo zouden studenten als product voor het portfolio een videoreportage op hun werkplek kunnen maken en deze kan in de les in leerkringen aan medestudenten vertoond kunnen worden om elkaar inzicht te geven in de werkplek, ervaringen uit te wisselen en te discussiëren over actuele bestuurskundige en organisatievraagstukken. Voor het komende studiejaar organiseren derdejaarsstudenten die 4 dagen op een leerarbeidsplaats werkzaam zijn, op de terugkomdag met hun leerkring bijeenkomsten met het werkveld rondom de thema's van de collegereeks 'Challenging Government'.

Video en andere visuele middelen kunnen ook ingezet worden om praktijkonderzoek te verrijken. Het samen leren van studenten en professionals kan bevorderd worden door in duo's, gewapend met de camera, samen op onderzoek uit te gaan in de eigen organisatie en de resultaten in open leergemeenschappen met elkaar te delen.

Voor meer informatie zie ook [de factsheet over dit project](#).



FONTYS VERNIEUWT ONDERWIJS DOOR INTENSIEVE SAMENWERKING MET BEDRIJFSLEVEN

door **Fred de Vries**

Fontys geeft vorm aan een instellingsbrede aanpak om de beroepspraktijk in het onderwijs te integreren door intensief samen te werken met bedrijven uit de regio. Dat gebeurt in flexibele onderwijsarrangementen met open onderwijsvormen, waarin reguliere studenten en professionals gezamenlijk aan actuele, realistische problemen werken.



Fred de Vries (fred.devries@fontys.nl) is strategisch consultant onderwijs bij de Dienst Onderwijs en Onderzoek van Fontys Hogescholen. Hij is ook lid van het kernteam van de [special interest group Open Education](#).

Fontys Focus 2020: flexibilisering en regionalisering

Voor onze welvaart en werkgelegenheid is kennis essentieel. De beroepspraktijk waarvoor hogescholen in Nederland opleiden, is permanent in beweging en technologische ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Instellingen kunnen deze ontwikkelingen nauwelijks bijhouden in hun curricula. Om dit probleem het hoofd te bieden, hebben de Fontys Hogescholen een strategie uitgewerkt voor de komende 5 jaar, Fontys Focus 2020, die inzet op onderwijsflexibilisering en regionalisering.

Deze strategie concentreert zich op het flexibel(er) organiseren van de verschillende soorten onderwijsarrangementen. Zo wil Fontys vraaggericht tegemoetkomen aan de inhoudelijke en organisatorische wensen van professionals die binnen hun huidige werk beroepsgericht willen blijven leren (Leven Lang Leren). De regionalisering heeft betrekking op intensieve samenwerking met bedrijven in de regio die Fontys betreft bij het vernieuwen van het onderwijs. Studenten die een hbo-opleiding bij Fontys volgen, profiteren uiteraard ook van deze constructie: zij kunnen bij deze bedrijven stage lopen, betrokken raken bij R&D en zelf werken aan actuele vraagstukken en technologieën uit de beroepspraktijk. Op deze manier is er sprake van continue kennisvalorisatie, zowel extern, namelijk vanuit het bedrijfsleven, als intern, tussen de verschillende Fontys Hogescholen.

Partners in Education

Samenwerking met het bedrijfsleven gebeurt binnen het [Partners in Education-programma](#) van Fontys Hogeschool ICT, dat al ruim 10 jaar bestaat en waarbij 60 bedrijven zijn aangesloten. Deze bedrijven bieden stage- en afstudeerplekken, maar delen ook hun nieuwe technologieën en ontwikkelingen structureel in het onderwijs van Fontys. Ontwikkelingen uit het werkveld komen aan bod in opdrachten en cases en studenten krijgen aan het einde van een onderwijsblok ook terugkoppeling van de betrokken bedrijven. Dit maakt het onderwijs

praktijkgericht en dus aantrekkelijk voor studenten. Voor bedrijven is het interessant omdat zij op deze manier werken aan kennisdeling met hun toekomstige medewerkers. De leden van Partners in Education dragen verder bij aan het inrichten van het curriculum door deelname aan werkveldadviescommissies.

Professional communities in Open labs

Een nieuwe, maar logische vervolgstap is dat medewerkers van de bedrijven waarmee Fontys samenwerkt, ook als lerende professional aan georganiseerde maatwerk onderwijsarrangementen deelnemen. Deze professionals leren samen met studenten, docenten en lectoren op gelijkwaardige basis met elkaar in de vorm van een professional community. Tijdens sessies in de zogenaamde *Open labs* van Fontys is ruimte voor samenwerking, presentaties en intensieve discussies, waarbij de deelnemers elkaar goed leren kennen. Deze Open labs vormen de basis voor communities waarin leren en kennisdeling samenvloeien en worden ondersteund met vormen van online omgevingen waarin samengewerkt en geleerd kan worden. Essentieel hierbij is een digitale leer- en werkomgeving met gekoppelde repositories van (open) leermaterialen. Aandacht voor spelregels in het gebruik van door bedrijven en de hogeschool gedeelde voorzieningen is hierbij van belang. Kortom, we zien een ontwikkeling van een gesloten onderwijsomgeving voor studenten en docenten naar een naar buiten gerichte meer open wereld voor leren, co-creatie en kennisdeling.

Open onderwijs

Een voorbeeld van een Open lab is het door het [Centre of Expertise High Tech Systems & Materials](#) gestarte project Open Learning and Innovation Labs. Dit initiatief verbindt studenten, onderzoekers en het bedrijfsleven om oplossingen te bedenken en/of te realiseren voor vraagstukken die in de bedrijfspraktijk relevant zijn. Een van de speerpunten is de mobiliteit en flexibiliteit van personeel van bedrijven. Daarvoor wordt een praktijkgerichte en flexibele leeromgeving ontwikkeld waarin reguliere Fontys-studenten en medewerkers uit het bedrijfsleven samenwerken en samen leren.

Volgens initiatiefnemer Kees Adriaanse vragen deelnemende bedrijven om flexibele arrangementen die zich onderscheiden door:

- vrije keuze in de dagdelen waarop aan professionalisering gewerkt wordt;
- vrije keuze uit onderwerpen van een onderwijsprogramma, bijvoorbeeld, van 7 thema's alleen de 5 die echt interessant zijn voor medewerker;

- samenwerking tussen studenten en medewerkers in een laboratorium waarbij gezamenlijk aan opdrachten en praktijkproblemen gewerkt kan worden;
- en, net als in het eerder genoemde partnerprogramma, het inbrengen van eigen casuïstiek en vragen vanuit de bedrijfscontext in het onderwijs.

Het project is uniek omdat het een samenspel nastreeft tussen het leren van reguliere studenten en het leren van professionals in de deelnemende bedrijven. Daarvoor worden hoogwaardige, aan de bedrijfspraktijk ontleende onderwijsmaterialen ontwikkeld die studenten en professionals zelfstandig kunnen bestuderen. Deze zijn als open leermaterialen (OER) beschikbaar en kunnen vanzelfsprekend uit nieuwe studiematerialen bestaan met beschikbare open bronnen en bewerkte materialen. Het bestuderen van het zelfstudiemateriaal is ter voorbereiding op het lab-werk, waarbij gepersonaliseerde leerarrangementen mogelijk zijn met keuzevrijheid in de trajecten *additive manufacturing*, *adaptive robotics* en *agro-mechanics*. Het businessmodel voorziet erin dat de (betaalde) deelname van de professionals aan de gezamenlijke lab-sessies bij Fontys het ontwikkelen van nieuwe OER financieren.

Zo ontstaat er een win-win situatie waarin bedrijven hun innovatievermogen vergroten en medewerkers professionaliseren met praktijkgericht onderzoek en ontwerpwerk door studenten van Fontys onder begeleiding van de docenten. De leertrajecten zijn toe te passen in het reguliere onderwijs en het gecontracteerde onderwijs en dragen door het open karakter bij aan het uitbreiden en voeden van professional communities rond specialistische thema's.

Beleid en voorzieningen

De komende jaren werken de Fontys-instellingen verder aan plannen rond flexibilisering en regionalisering. Om dat proces te ondersteunen, ontwikkelt Fontys beleid en realiseert het ondersteuning en voorzieningen om de innovatieve arrangementen verder te ontwikkelen.

Fontys werkt onder meer aan instellingsbreed beleid voor OER, waarbij openheid voor zowel onderzoeksartikelen als onderwijsmateriaal de nadruk heeft. Ook wil Fontys het gebruik hiervan faciliteren met repositories en search-engines. Verder zijn er digitale voorzieningen nodig die optimale ondersteuning bieden voor het leren in professionele netwerken met fysiek en online onderwijs, samenwerking en zelfstandige leertrajecten. Denk hierbij aan een digitale leer- en werkomgeving, maar ook een digitaal portfolio voor studenten, mobiel leren, digitaal toetsen, learning analytics en het stroomlijnen van de onderwijslogistiek.

COLOFON

Deze thema-uitgave Open en online onderwijs is een uitgave van SURFnet. De uitgave is te downloaden op www.surf.nl/thema-uitgave-open-online-onderwijs.

Auteurs

Dorien Ginsel
Dorine Koopman
Liesbeth Rijdsdijk
Juliette Santegoeds
Marjolein van Trigt
Sigrid Vermin
Fred de Vries

Redactie

Janina van Hees, SURFnet

Coverbeeld

Dorien Ginsel

Ontwerp en opmaak

Vrije Stijl Utrecht

September 2016

Copyright



Deze thema-uitgave is beschikbaar onder de licentie Creative Commons Naamsvermelding 3.0 Nederland (<https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/nl/>)

SURFnet

+31 (0)88 787 30 00
www.surf.nl/surfnet

